

ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІ ЗАСАДИ ГАРМОНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

УДК 1:37(092)

РЕФЛЕКСИВНИЙ ДОСВІД ПРАГМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ Д. ДЬЮЇ ПРО ЗНАННЯ ТА ІСТИНУ

Андрій Осіпцов, Ольга Цибулько

Маріупольський державний університет

Істина і знання вільні від абсолютного тлумачення. Джон Дьюї наполягає на відкиданні грецької концепції абсолютного знання. Він аргументує необхідність замінити її екзистенційним і практичним знанням, стерти аристотелівське розуміння знання. Коли практика пізнання перестала бути діалектичною і стала експериментальною, знання стали зумовлюватись змінами, а перевірка знань стала здатністю викликати певні зміни. Демонстрація, для експериментальних наук, означає певний вид розумно проведеної дії; вона перестала бути споглядальною і стає в істинному розумінні практичною. Тепер це означає, що філософія також повинна змінити свою сутність з набуттям практичного змісту.

Ключові слова: прагматизм, істина, знання, віра, абсолют, екзистенція.

Осіпцов Андрей, Цибулько Ольга. Рефлексивный опыт прагматических представлений Д. Дьюи о знании и истине

Істина і знання свободні від абсолютного тлумачення. Джон Дьюї настаює на отверженні грецької концепції абсолютного знання. Он аргументирует необходимость заменить ее экзистенциальным и практическим знанием, стереть аристотелевское понимание знания. Когда практика познания перестала быть диалектической и стала экспериментальной, знания стали определяться изменениями, а проверка знаний стала способностью вызывать определенные изменения. Демонстрация, для экспериментальных наук, означает определенный вид разумно проводимого действия; она перестает быть созерцательной и становится в истинном смысле практической. Теперь это означает, что философия также должна изменить свою сущность с приобретением практического смысла.

Ключевые слова: прагматизм, істина, знання, віра, абсолют, екзистенція.

Osipsov Andrey, Tsybulko Olga. Reflexive experience of John Dewey's pragmatic dimensions about knowledge and truth

The origins of John Dewey's theories are early discussions about the classic duality of the real and the ideal. One of the most important manifestations of this duality can be traced in the separation of «knowledge» from «act». The mind is seen as an act of «reason», separated from the vulgar and universal world of practical. The idea that knowledge is a passive and high act, one of the highest aspirations of man, entered into the traditional definition of reason. The modern concept of science is a reflection of this definition. But it has a long history, starting with the Greeks, who first separated the theory from practice. For them, the study of the scientific phenomenon was both a cosmological mystery, and a peculiar complicated game. Greek philosophers believed that practical arts and crafts are beyond their control. Their world is more suitable for ethics, music and math. Significant influence of the Greeks was recognized and reflected by the historians of philosophy and science. Professor Whitehead's famous remark is that «the most reliable general characteristic of the European philosophical tradition is that it consists of a series of Plato's references». Koestler argues that this statement should be read as follows: «science, up to the Renaissance, consisted of a series of Aristotle's references».

Truth and knowledge are free from absolute interpretation. John Dewey insists on rejecting the Greek concept of absolute knowledge. He argues the need to replace it with existential and practical knowledge, to erase the Aristotelian understanding of knowledge. When the practice of cognition ceases to be dialectical and experimental, knowledge has become driven by changes, and testing of knowledge has become the ability to cause certain changes. Demonstration, for experimental sciences, means a certain kind of reasonably performed action; it ceases to be contemplative and becomes true in the true sense. Now this means that philosophy must also change its essence by acquiring practical content.

Key words: pragmatism, truth, knowledge, faith, absolute, existential.

Витоками теорій Джона Дьюї є ранні дискусії про класичну подвійність реального та ідеального. Один з найважливіших проявів цієї подвійності можна простежити у відокремленні «знання» від «діяння». Розум розглядається як акт «розуму», відірваний від вульгарного і

загального світу практичного. Ідея про те, що знання – це пасивний і високий акт, одне з найвищих прагнень людини, увійшла в традиційне визначення розуму. Сучасна концепція науки є відображенням цього визначення. Але у нього довга історія, починаючи

з греків, які першими відокремили теорію від практики. Для них вивчення наукового феномена було одночасно і космологічною загадкою, і своєрідною складною грою. Грецькі філософи вважали, що практичне декоративно-прикладне мистецтво знаходиться поза їх увагою. Їх світ більше підходив для етики, музики і математики. Значний вплив греків було визнано і відображено істориками філософії і науки. Відоме зауваження професора Уайтхеда про те, що «найнадійніша загальна характеристика європейської філософської традиції полягає в тому, що вона складається з низки посилань на Платона» [10, с. 204]. Кестлер стверджує, що це твердження має звучати таким чином: «наука, аж до епохи Відродження, складалася з низки посилань на Аристотеля» [8, с. 115].

Існують три основні труднощі, пов'язані з розумовою та дуальною діяльністю. З одного боку, «знання» стало засобом пошуку і підтвердження існування кінцевої Істоти. Дійсно, спершу онтологічний аргумент був розроблений як метод доказу існування і незабаром став християнським аргументом на користь існування Бога. Інший процес «знання», став методом збору інформації без мети. У подальшому було сформовано концепцію «розуму» як пасивного одержувача попереднього «знання».

Процес пізнання передбачає певні труднощі. Якщо людина не застосовує результати читання, то вона є просто збирачем інформації і, тому, поступається створенням теорії знань. Якщо розвивати більш глибоке розуміння людської поведінки і, в свою чергу, діяти, згідно з знаннями про себе, суспільства будуть вдосконалюватися. Тільки в тій мірі, в якій застосовуються будь-які дії, здатність людства реалізовувати індивідуальні свободи розширюється. Існує постійна реконструкція проблем через взаємодію дослідника і його предмету вивчення – реконструкція, яка може мати місце на будь-якому рівні пізнання: емоційному, як при прослуховуванні симфонії чи перегляді фільму; в роботі, оскільки механік, наприклад, намагається полагодити несправний паливний насос; або інтелектуальному, коли, наприклад, математик працює над певним розрахунком.

Прагматичне дослідження – це контрольований процес пізнання. Він заснований на експериментальних і практичних інструментах науки і загальних зусиллях. Загальне визначення цього питання подано у праці Дьюї «Logic, the theory of inquiry» [6, с. 564].

Дослідження – це цілеспрямоване та контрольоване перетворення невизначеної ситуації на визначену та цілісну. Перехід досягається за допомогою операцій двох видів,

які знаходяться у функціональній відповідності одна від одної [6, с. 564]. Один вид операції має справу з ідеальним чи концептуальним предметом. Цей предмет визначає можливі шляхи і цілі вирішення. Інший вид операцій складається з дій, що включають методи і функції спостереження.

Оскільки ці операції є екзистенційними, вони змінюють колишню екзистенційну ситуацію, яка раніше була незрозумілою. Підстави та умови проведення цієї роботи, що складається з виокремлення, вибору і розташування, полягає в тому, щоб розмежувати проблему, де матеріал може бути надано для перевірки ідей, що репрезентують можливі способи вирішення. Символи, що визначають терміни і пропозиції, перевіряються як ідеальні, так і екзистенційні предмети, щоб проблема могла бути вирішена.

Таким чином, найважливішою рисою епістемології Дьюї є виявлення і формування проблеми в екзистенційній матриці, з якої проблема утворюється, а останні сумніви відкидаються.

Першою умовою, яка є необхідною для стимулювання дослідження, є певна проблема чи сумнів. Але сумніви існують через сутність реальності, яка є безмежним, недиференційованим досвідом, подібним до океану. З цього океану випливають явні взаємовідносини, що спонукає суб'єктів і об'єктів до розвитку. Але вони залишаються недиференційованими доти, доки не почнеться дослідження. З цієї концепції реальності виникають відповідні прагматичні припущення про істину.

Чарльз Пірс, інтелектуальний наставник Дьюї, багато писав про цінності дослідження як методу доказу. На його думку, найкраще, щоб наші переконання були такими, які дійсно могли б спрямовувати наші дії на задоволення наших бажань. Але це буде здійснено шляхом появи сумнівів на місці цієї віри [9, с. 278]. Таким чином, з сумнівом починається боротьба, а зі зникненням сумніву вона закінчується.

Отже, єдиним об'єктом дослідження є врегулювання думки. Людина може припустити, що цього недостатньо для неї, і що ми шукаємо не просто думку, а істину. Але варто випробувувати думку уявою, вона виявиться безпідставною, оскільки, після досягнення твердого переконання, ми повністю задовольняємось, і тому не перевіряємо істинність чи хибність тієї чи іншої думки. Стає зрозумілим, що ніщо зі сфери нашого знання не може бути нашим об'єктом, бо ніщо, що не впливає на розум, не може бути мотивом для розумових дій. Єдине, що можна підтримати, це те, що ми прагнемо до віри в те, у що ми віримо.

У цьому ж есе Пірс розглядає традиційні філософські методи, що використовуються для встановлення думки, наполягаючи на тому, що дослідження, ґрунтується на практичній методології науки. Пірс стверджує, що практично і експериментально наука повинна мати справу з реальними речами, що піддаються перевірці, об'єктивними фактами загальних подій, що цей процес жодним чином не розрахований на кінцевий результат, а лише на можливий результат [9, с. 280].

Його відповідь на стару філософську концепцію про існування чи не існування «реальних» речей підводить підсумок сутності прагматичної онтології. Він закликає нас розглянути, які ефекти практичного характеру ми хочемо, щоб об'єкти нашої концепції мали, в даному випадку «реальні», і потім вказує, що концепція цих ефектів є цілою концепцією об'єкта.

Пірс, використовуючи екзистенціальну онтологію як основу для своєї концепції «дійсного», здатний обґрунтувати дослідження як кращий шлях до істини. Він стверджує, що дослідження не може розглядатися як доказ того, що існує зцілення, воно, принаймні, не призводить до протилежного висновку, але метод і концепція, на яких воно ґрунтується, завжди залишаються в гармонії [9, с. 280].

Тому сумніви у методі неминуче виникають з практики. Почуття, яке породжує будь-який метод встановлення віри, – це незадоволеність двома хибними судженнями. Таким чином, гіпотеза є тією, яку допускає кожен розум. А отже, соціальний імпульс не примушує людей сумніватися в цьому.

Твердження Пірса не претендують на те, щоб бути авторитетом. «Протилежний висновок», який він наводить, що закінчення дослідження не може розглядатися як беззаперечний доказ того чи іншого випадку; якщо «доказ» має статус «абсолюту», то метод є неадекватний. Коли це виявляється, стає зрозумілим, що теорія дослідження, хоча й уникає протиріч, все ж не є задовільною для тих, хто шукає підтвердження. Пірс не претендує на визначеність, але він зовсім чітко аргументує корисність для дослідження в фіксації переконань [1, с. 60]. Думка цілком відповідає філософії, яка онтологічно ґрунтується на визнанні тимчасовості та мінливості сутності людського світу.

Істина і знання також вільні від абсолютного тлумачення. У «Reconstruction in Philosophy» Дьюї наполягає на відкиданні грецької концепції абсолютного знання [4, с. 115]. Він аргументує необхідність замінити її екзистенційним і практичним знанням, стерти аристотелівське розуміння знання.

Коли практика пізнання перестала бути діалектичною і стала експериментальною, знання стали зумовлюватись змінами, а перевірка знань стала здатністю викликати певні зміни. Демонстрація, для експериментальних наук, означає певний вид розумно проведеної дії; вона перестає бути споглядальною і стає в істинному розумінні практичною. Тепер це означає, що філософія також повинна змінити свою сутність з набуттям практичного змісту.

У своєму провідному дослідженні з епістемології, досвіду і природи Дьюї надає визначення терміну істина. Істина – це сукупність істин; і ці складові істини відповідають найкращим доступним методам дослідження і перевірки щодо зв'язку між фактами, методами, які, будучи зібрані під спільним знаменником, є наукою. Різниця між правдою і знаннями є незначною. Знання – це безперервний процес, який, знаходиться на шляху до істини. Тобто, знання – це дія, де істина є результатом розумової діяльності. Знання, що колись були об'єктом науки, використовується в більш прямому й універсальному сенсі для досягнення завершеного наміру, і тільки в тій мірі, в якій воно досягає цього завершення, можна стверджувати, що воно є істинним.

І Дьюї, і Пірс вважали, що завершення дослідження – це фіксація переконань або усунення сумнівів. Ідея, що зазвичай неправильно тлумачиться як обмеження корисності дослідження, коли мова йде про суперечливі людські цінності. Дослідження вважається корисним тільки у вирішенні питань достовірності чи спростування. Але дослідження ні в якому разі не можна розглядати в настільки вузькому сенсі. Запит використовується в якості методу для критики та уточнення сенсу, не для фіксації визначеності або остаточності, але для екзистенційного вивчення людських справ. У «Experience and Nature» Дьюї стверджував, що сфера значень ширше, ніж сфера істинних і хибних значень [5, с. 217]. Він наполягає на тому, що факт часто плутають з ідеєю, що істина претендує на те, щоб розвиватися в усіх напрямках. Поетичні значення, моральні значення – це питання багатства і свободи значень, а не істини; значна частина нашого життя ведеться в царстві значень, до яких істина і брехня такі не мають відношення. І твердження філософії, що вона може змагатися або витіснити науку як постачальника істини, здається, в основному компенсує нездатність виконати своє завдання зі звільнення і тлумачення значень, у тому числі підтверджених наукою.

Тому, знання – засіб контрольованих змін – це результат вираження думки про щось і його тестування в реальних умовах. Дослідження є

такою ж дійсною системою в історичному і літературному дослідженні, як і в біологічному чи математичному.

Зв'язок знання з вірою є фундаментальним для прагматичного ставлення до цінностей. Всі знання і зусилля, про які нам відомо, починаються з віри.

Це повністю міфологічне поняття, що виникає з відокремлення віри від розуму, знаходить своє філософське підґрунтя у відмежуванні суб'єкта від об'єктивної реальності. Дьюї ж, навпаки, вважає, що суб'єктивна сторона суб'єктно-об'єктних відносин є частиною природи. Існуючі думки про те, що є істина, настільки ж достовірні, як і сама теорія істини спонукають філософію ставати критикою вірувань. Філософія не має істини. Немає підстав вважати, що неминуча область істини знаходиться в «розумі» філософа або, в цьому контексті, в «дусі» теолога.

Цю точку зору піддають критиці, оскільки вона применшує значення філософії, така філософія, об'єднується з загальними проблемами і практичною політикою, стає просто інструментом соціальної реформи. Але, безумовно, спільна турбота всіх людей, включаючи філософів і богословів, повинна сходитися в соціальній реформі. Якщо філософ хоче зберегти свій світ олімпійської відчуженості, це цілком природно, але його мудрість повинна допомогти йому зрозуміти, що соціальна катастрофа стає чудовою нагодою, де філософія мала б стати критикою вірувань.

Головна причина суб'єктивно-об'єктивної плутанини – це схилення більшості філософій в бік позиції, згідно з якою суб'єктивність не відкрита для науки, єдиний науковий метод, який заслуговує на цю назву, – це кількісний вимір. У своїй праці «Human nature and conduct» Дьюї зазначає, що бажання, переконання, практична діяльність, цінності приписуються виключно людському суб'єкту, цей поділ перетворює суб'єктивність на небезпечну пастку [3, с. 218]. Частка віри має вирішальне значення. Оскільки, визнається, що віра включає в себе фазу мовчазної згоди або затвердження, вона є виразником якостей, що включають особисті чинники, цінності, тому необхідно провести чітку межу між вірою і знанням, бо остання була визначена з точки зору чистої об'єктивності.

Тому, знання, яке вважається об'єктивним, виникає з реальності. Цінності перебувають тільки за межами досвіду, коли людські уявлення про добро і зло сформовані за межами реальності. Позиція ж Дьюї відкидає ідею про те, що цінності «вічні» або «беззаперечні», що вони є самоціллю.

Концепція реальності Дьюї про те, що весь людський досвід лежить всередині нього,

створюючи тим самим цінності, дозволяє стверджувати, що дослідження універсально застосовуються. Однак, як і у всіх людських діях, виникає питання про кінцевий результат. Але шукати сталість в цінностях так само марно, як і в науці, оскільки, як і в науці, пошуки ніколи не закінчуються. Методи дослідження обіцяють тільки прояснити сенс і критично оцінювати переконання.

Прагматисти стверджують, що у випадку, коли щось має цінність, це означає не лише сприймати якусь внутрішню якість «добра», а й сприймати більш високу якість по відношенню до інших.

За допомогою методів дослідження людина здатна розрізнити предмети і ситуації, які є вже наразі позитивними, і ті, які мають таку перспективу. У зв'язку з цим, коли ми починаємо міркувати про цінності, визначати і узагальнювати, розрізняти їх види, ми виходимо за межі самих ціннісних об'єктів, ми починаємо дослідження причинно-наслідкових зв'язків, щоб оцінити «реальне». Ми критикуємо не заради себе, але заради встановлення більш стійких і значущих цінностей.

Дьюї не говорить про предмети і ситуації, які здаються позитивними, і про ті, які дійсно є такими, таке розходження він пояснює як питання в питанні [2, с. 87]. Аргументи, які наполягають на природних відмінностях є поверхневими. Як в релігії, так і в політиці факт, в який вірить об'єкт, подається як засіб для обґрунтування віри, але подібний аргумент є лише попереднім щодо відповіді на питання про походження віри і її цінностей.

На думку Дьюї, провідне питання полягає в тому, що лежить в основі віри, як віри в щось добре. Властивості і відносини, якими володіє предмет, який є позитивним у вірі, позбавлені якостей, які є безпосереднім благом, вони причинні, і, отже, виявляються тільки шляхом пошуку в попередньому і остаточному. Уявлення про те, що існують деякі об'єкти або деякі властивості об'єктів, які мають свої власні адекватні повноваження, є пасткою і помилкою всієї історичної традиції щодо знання.

Таким чином, безпосереднє благо і кінцеве благо можна розрізнити тільки з точки зору реляційних аспектів. Їх ступінь вимірюється, спираючись на екзистенційну оцінку їх передумов і наслідків. Предмети, створені за запитом, є більш вільними і більш довговічними, оскільки вони відображають умови існування, тому вони жодним чином не пригнічують творчий потенціал людини. При застосуванні методів дослідження, задля створення нових людських цінностей, суспільство значно б збагатилося.

З часу появи прагматизму три основних філософських критичних зауваження були спрямовані проти нього. Перше відкидає прагматичну концепцію свободи; друга відкидає теорію дослідження як життєздатний інструмент для роботи з вартістю, а третій – екзистенційну онтологію Дьюї.

Стосовно концепції свободи Дьюї Річард Бернстайн зазначає, що на думку Дьюї – усунення перешкод недостатньо для забезпечення прав і досягнення свободи [1, с. 60]. Свобода не є фактом, це можливість. Але, як і всі інші можливості, ця може бути реалізована, лише через взаємодію з об'єктивними умовами. Якщо людина хоче досягти справжньої свободи та індивідуальності, їй необхідно протистояти природній тенденції технологічного суспільства. Існуючі соціальні інститути повинні бути реконструйовані таким чином, щоб вони сприяли реалізації творчої індивідуальності.

Свобода, як і всі людські справи, має тимчасовий і контекстуальний вимір. Безглуздо стверджувати, що людина є вільною, бо вона або вільна від якоїсь роботи, або вільна від чогось, але ніколи не буває вільною. Так само людина може бути вільною від певної дії зараз, але ніщо не гарантує, що у неї буде така ж свобода в майбутньому. Людина, звільнена з в'язниці, не є «вільною» людиною, бо вона вільна від в'язниці. У неї є широкий вибір дій, певні можливості для досягнення свободи, але якщо вона використовує ці можливості, щоб знову порушити закон, тим самим ставлячи під загрозу свободу інших, вона незабаром усвідомить, що позбавлена навіть можливості свободи.

У цьому контексті простежується соціальний аргумент. Оскільки, девіантна соціальна поведінка в значній мірі неправильно розуміється, оскільки вона розглядається з точки зору провини і подальшої уніфікації. Але є достатньо доказів того, що ніяке покарання не змінить наслідків людської історії, історії, написаної на основі екзистенціального досвіду, доти, доки не почнуться справжні спроби змінити закони і суспільні інститути тощо.

В цілому, якщо термін задоволення означає той динамічний стан справ, який розумно намагається забезпечити максимальне розширення і гармонію індивідуальних потреб, і якщо такий стан справ піддається постійному вивченню, то ми б мали погодитися, що ця свобода – здатність досягати задоволення [7, с. 109].

На думку Дьюї, досягнення свободи є основним методом вирішення конфліктів усіх видів. Він стверджує, що моральна теорія ґрунтується не лише на реаліях людської природи і вивченні конкретного. Зв'язок цих реалій з фізичними науками покінчив би з моральною

боротьбою і поразкою. Це не зробило б моральне життя настільки ж простою справою, як рух по добре освітленому бульвару. Всі дії – це вторгнення в майбутнє, в невідомість. Конфлікт і невизначеність є остаточними рисами. Але мораль, побудована на турботі про факти і отриманні керівних вказівок від знань. І це виявить точки ефективного зусилля і зосередить на них наявні ресурси.

Прагматична відмова від «вічної» істини – ще одна перешкода на шляху традиційної філософії. Дьюї визнає істини, які в деякому сенсі є «поза» часом, які можна назвати вічними. Він не заперечує універсалій, існування і цінність яких були очевидні і спантеличували філософів протягом століть, оскільки фізика дає приклад такої стабільності і всепроникності. Визначеність, незмінність, неспроможність, «вічність», які характеризують грецькі ідеали, пов'язані з інструментальною універсальністю, а не з гіпотезою про вищий порядок існування або трансцендентні закони всесвіту. У своїй праці «Experience and Nature» Дьюї стверджує, що закони поза часом, як і всі універсалії, висловлюють діалектичний намір, а не факт існування [5, с. 218]. Але їх кінцеве значення – застосування, і коли вони застосовуються як методи, вони регулюють нестабільний потік унікальних ситуацій. Об'єкти природознавства не є метафізичними конкурентами історичних подій, вони є засобом управління останніми. Події змінюються, одна людина поступається місцем іншій. Однак індивідуально кваліфіковані речі мають деякі стійкі якості. Вони поза часом в тому сенсі, що певна тимчасова якість для них не має значення.

Вічні екзистенційні істини про людські справи неможливі. Займати цю позицію означає повторювати твердження про те, що істина перевірена. Важливим є той факт, що сьогодні ми володіємо більш правдивими істинами, ніж будь-коли раніше, і наше визнання того, що ці істини не вічні, жодним чином не впливає на їх достовірність. Незважаючи на те, що нинішні теорії походження і розвитку всесвіту схильні до безмежних змін та уточнення, ці теорії більш достовірні, ніж будь-яка з замієних ними міфічних пояснень.

Набагато більше відомо про поверхню землі, ніж було відомо будь-якому попередньому поколінню. Ми знаємо, наприклад, що базова лінія, яка використовується для вимірювання висоти, не якимось чином вбудована в структуру Землі, не надана богами або інтуїцією, а обрана через її ефективність в інтеграції складної схеми вимірювань землі. Вибір загальної міри зумовлений функціональними вимогами колективної громадської діяльності.

У практичному людському сенсі, включаючи «суб'єктивні» цінності, а також «об'єктивні» факти, вибір буде існувати тільки доти, доки він залишається функціональним.

Таким чином, Дьюї зазначає, що все, що може існувати в будь-якому місці і в будь-який час, піддається випробуванням. Найбільш стабільна річ, про яку ми можемо говорити, не вільна від умов, встановлених їй іншими речами. Кожне існування – це подія.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що засоби досягнення знання та істини відносно прості і неминуче практичні. Вони починаються з проблеми зі знанням, яка викликає подив, сумнів у «невизначеній ситуації». Другий крок полягає у вивченні найближчих можливостей, в ізоляції проблеми. По-третє, ретельне вивчення всіх факторів, що оточують проблему, підбір фактів, що стосуються істин, сприяє досягненню більш глибокого розуміння. По-четверте, розробка і розширення умовної гіпотези точності і узгодженості дозволяє проводити умоглядні дослідження в більш широкому значенні.

Список використаних джерел

1. Bernstein, R. American pragmatism: The conflict of narratives // Rorty and Pragmatism. The Philosopher responds to his critics / ed. H.J. Saatkamp, Jr. Nashville. London: Vanderbilt University Press, 1995. P. 54–67.
2. Dewey John. Freedom and culture. Prometheus Books. 1989. 134 p.
3. Dewey John. Human nature and conduct. Kessinger Publishing. 2005. 352 p.
4. Dewey John. Reconstruction in Philosophy. Forgotten Books. 2008. 240 p.
5. Dewey, John. Experience and Nature. Dover Publications, 2000. 480 p.
6. Dewey, John. Logic, the theory of inquiry. Read Books Limited, 2018. 843 p.
7. White M. Pragmatism and American mind. NY. Octagon Books, 1973. 220 p.
8. Кёстлер, А. Дух в машине. *Вопросы философии*. 1993. № 10. С. 93–122.
9. Пирс, Ч. С. Избранные философские произведения. М.: Логос, 2000. 412 с.
10. Уайтхед, А. Избранные работы по философии / Под общ. ред. и вступ. сл. М.А. Кисселя. М.: Прогресс. 1990. 720 с.

По-п'яте, декларація дії спеціально націлена на існуючі, екзистенційні дії. Четвертий і п'ятий етапи є експериментальними та інструментальними напрямками дослідження. Ці п'ять кроків можна було б назвати «теорією» дослідження або правильно спрямованим рефлексивним досвідом. Однак, кожен з цих етапів певним чином пов'язаний з прагматичними уявленнями про знання, досвід, сутність реальності, істини тощо. Лише після всебічного аналізу цих термінів дослідження може бути послідовно реалізованим.

Суть більшості людських непорозумінь в повсякденних справах – це неоднозначне поєднання цінностей. Дьюї замість того, щоб нехтувати цінностями, вказав на шлях задля встановлення нових цінностей перед обличчям змін. Його наполеглива вимога, щоб людина припинила марну спробу жити в двох непов'язаних світах, змусило проблему цінностей вийти з темряви метафізичних спостережень і перейти до безжального світу сьогодення.

References

1. Bernstein, R. American pragmatism: The conflict of narratives // Rorty and Pragmatism. The Philosopher responds to his critics / ed. H.J. Saatkamp, Jr. Nashville. London: Vanderbilt University Press, 1995. P. 54–67.
2. Dewey John. Freedom and culture. Prometheus Books. 1989. 134 p.
3. Dewey John. Human nature and conduct. Kessinger Publishing. 2005. 352 p.
4. Dewey John. Reconstruction in Philosophy. Forgotten Books. 2008. 240 p.
5. Dewey, John. Experience and Nature. Dover Publications, 2000. 480 p.
6. Dewey, John. Logic, the theory of inquiry. Read Books Limited, 2018. 843 p.
7. White M. Pragmatism and American mind. NY. Octagon Books, 1973. 220 p.
8. Kęstler, A. Duh v mašine. *Voprosy filosofii*. 1993. # 10. S. 93–122.
9. Pirs, Č. S. Izbrannye filosofskie proizvedeniâ. M.: Logos, 2000. 412 s.
10. Uajthed, A. Izbrannye raboty po filosofii / Pod obš. red. i vstup. sl. M.A. Kisselâ. M.: Progress. 1990. 720 s.

Відомості про автора:

Осіпцов Андрій Валерійович
ORCID 0000-0002-1640 -2632
доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри фізичного виховання,
спорту та здоров'я людини
Маріупольського державного університету
(м. Маріуполь, Україна)
a.osiptsov@mdu.in.ua

Цибулько Ольга Сергіївна

ORCID 0000-0003-1297 -5465
кандидат історичних наук,
доцент кафедри філософії та соціології
Маріупольського державного університету
(м. Маріуполь, Україна)
ostsybulco@ukr.net

Рецензент:

*доктор філософських наук,
професор Троїцька Т.С.*

Information about the author:

Osiptsov Andrey
ORCID 0000-0002-1640 -2632
Doctor of pedagogical sciences, Professor
Head of the department of physical education,
sport and human health
Mariupol state university
(Mariupol, Ukraine)
a.osiptsov@mdu.in.ua

Tsybulko Olga

ORCID 0000-0003-1297 -5465
Phd in History,
Associate Professor of the Philosophy and
Sociology Department
Mariupol State University
(Mariupol, Ukraine)
ostsybulco@ukr.net

Reviewer:

*Doctor of Philosophical Sciences,
Professor Troitska T.S.*